

INFORMAATIOTUTKIMUKSEN PÄIVÄT 2022

Kotimaiset tieteelliset julkaisusarjat tiedon disseminaatiassa

Henri Pitkänen

Suomen ympäristökeskus SYKE

henri.pitkanen@syke.fi

<https://orcid.org/0000-0001-6135-488X>

Asiasanat: sarjajulkaisu, tutkimustieto, tiede, leviäminen, käyttö, vaikuttavuus

Viittaaminen: Pitkänen, H. (2022). Kotimaiset tieteelliset julkaisusarjat tiedon disseminaatiassa. *Informaatio-tutkimus*, 41(2–3), 133–137. <https://doi.org/10.23978/inf.122656>

Artikkeli on lisensoitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä

Tausta ja tutkimuksen tarkoitus

Pro gradu -tutkielmani käsittelee kotimaisten tieteellisten julkaisusarjojen roolia tiedon disseminaatioissa. Informaatiotutkimuksen alalla aihe kytkeytyy tiedon disseminaatioon eli leviämisen ja tiedon käytön käsitteisiin ja teoreettisiin malleihin. Keskeisiä käsitteitä ovat julkaisusarja, disseminaatio, tiedonkäyttö ja tutkimustiedon vaikuttavuus.

Eriyisenä kiinnostuksen kohteena tutkimuksessa ovat suomen kielellä julkaistujen kotimaisten tutkimuslaitosten julkaisusarjojen merkitys suomalaisen tieteen ja tutkimuksen kentällä. Globaalissa maailmassa englannin kieli on vallitseva julkaisukieli tieteelle, mutta pieni kielialueemme tarvitsee myös kotimaisella kielellä julkaistua tiedettä (Raento, 2021).

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaisena tieteellisen tiedon välittäjänä kotimaiset tieteelliset julkaisusarjat koetaan?
2. Miten kotimaisten tieteellisten julkaisusarjojen sisältämän tutkimustiedon disseminaatiota voidaan parantaa?
3. Miltä kotimaisen tiedejulkaisemisen tulevaisuus näyttää?

Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Tutkimus toteutetaan tiiviissä yhteistyössä Suomen ympäristökeskus SYKEN kanssa käyttäen hyväksi SYKEN julkaisusarjojen arviointiprojektista kerättyä haastatteluaineistoa. Aineisto kerättiin vuoden 2022 aikana haastattelemalla SYKEN tunnistettuja sidosryhmiä sekä tiedontuottajia eli julkaisujen kirjoittajia ja toimittajia. Haastattelut analysoitiin ja niistä tehtiin johtopäätöksiä SYKEN julkaisusarjojen kehittämiseksi. Projekti oli SYKEN toimitusneuvoston ja tutkimusjohtajan tilaama.

Tutkimusmenetelminä käytettiin teemahaastattelua ja aineistosta nousevaa analyysiä. Teemahaastattelun runkona toimi viitisen kysymystä, joiden tiimoilta käytiin keskustelua. Kysymykset räätälöitiin tukemaan SYKEN julkaisusarjojen arviointiprojektin tavoitteita, mutta osa kysymyksistä ja käydyistä keskusteluista liittyi laajemmin tieteellisten julkaisusarjojen merkitykseen. Näitä laajemmin aiheeseen pureutuvia kysymyksiä ja käytyjä keskusteluja hyödynnetään tämän opinnäytetyön aineistona.

Haastateltavia oli 48 henkilöä 24 eri organisaatiosta. Kaikki kahta sähköpostihaastattelua lukuun ottamatta toteutettiin Microsoft Teams -videopuhelupalvelulla. Suurin osa haastatteluista nauhoitettiin ja litteroitiin käyttäen Microsoft Wordin automaattista litterointia, mutta osasta tallennettiin vain muistiinpanot, jotka kirjoitettiin haastattelun ollessa käynnissä. Aineisto anonymisoidaan tarkkuudella, jolla siitä ei tunnusteta henkilöiden lisäksi heidän organisaatioitaankaan.

Haastateltavat voidaan jakaa seuraaviin ryhmiin:

1. valtionhallinto
2. valtion tutkimuslaitokset
3. kunnat
4. yliopistot
5. yritykset
6. kansalaisjärjestöt
7. ajatuspajat
8. lehdistö
9. Suomen ympäristökeskus SYKE

Odotetut tulokset ja pohdinta

Tutkimusaineiston analyysi on vielä kesken, mutta alustavissa havainnoissa haastateltavien lausunnoista nousee esiin useita toistuvia teemoja:

1. suomenkielisen, syntetisoidun tutkimustiedon tarve tiedonvälityksen kentällä
2. kohdeyleisön huomioiminen julkaisua kirjoittaessa ja siitä viestittäessä
3. julkaisujen sisällön avaaminen
 - a. otsikoinnissa
 - b. tiivistelmässä
 - c. kappaleiden alussa
 - d. lyhyemmissä, emojulkaisuun liittyvissä policy brief tai executive summary -tyyppisissä julkaisuissa
 - e. metatiedoissa.
4. monipuolinen, oikeakanavainen ja oikea-aikainen viestintä tukemassa julkaisun disseminaatiota
5. julkaisujen pitkäaikaissäilytys ja löydettävyys
6. julkaisuihin liittyvät erilaiset oheistietotuotteet, kuten tviitit, blogikirjoitukset, uutiskirjeet, kuvat, infograafit, kalvosarjat, tietopaketit, podcastit ja videot.

Tulokset näyttäisivät antavan osviittaa siitä, että suomenkieliseen julkaisemiseen on syytä panostaa, vaikka akateeminen meritoituminen kannustaisikin tutkijoita ja asiantuntijoita julkaisemaan englannin kielellä kansainvälisissä julkaisusarjoissa. Kyseessä on paitsi kielipoliittinen kysymys, myös kyse tutkimuksen paremmasta saavutettavuudesta kotimaiselle yleisölle ja päättäjille.

Valtionhallinnon asiantuntijoiden haastatteluissa korostui tiedon nopea ja helppo saatavuus sekä tarkemmista sisältökysymyksistä konkreettisten ratkaisujen tarjoaminen. Julkaisuista ei etsitä filosofista pohdintaa, vaan vastauksia aitoihin polttaviin ongelmiin, jotka on ratkaistava heti.

Journalisteja haastateltaessa korostui näkemys tutkimuksen näkymisestä valtamediassa, erityisesti tieteenalan asiantuntijoiden haastatteluiden kautta. Näistä haastatteluista rakennetaan ikään kuin kasvoja ja tarinaa muun muassa ympäristöongelmille.

Jo julkaisun laatimisvaiheessa on mietittävä kohdeyleisö tarkkaan. Tämä ohjaa kirjoitusprosessia. On eri asia, kirjoitetaanko poliittisille päättäjille vai saman alan tutkijoille. Kohdeyleisö tulee huomioida myös viestinnässä. Julkaisujen sisältöjä tulee avata. Tällä tarkoitetaan keinoja, joilla jopa useiden satojen sivujen pituisesta julkaisusta saadaan nopealla silmäyksellä tarvittavat tiedot tiiviissä, ymmärrettävässä muodossa. Keinoja tähän ovat muun muassa informatiiviset otsikot, tiivistelmät, kappaleiden alussa olevat yhteenvedot kappaleen sisällöstä, erilliset policy brief tai executive summary -tyyppiset julkaisut pidemmistä julkaisuista sekä rikkaampi metadata julkaisua kuvailemassa.

Monipuolinen viestintä tukee julkaisun ja sen sisältämän tieteellisen tiedon disseminaatiota eli leviämistä. Viestinnän kanavaan ja oikea-aikaisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Tiedonvälityksen ollessa nykyaikana häkellyttävän nopeaa, hukkuvat laajat ja yhteiskunnallisesti merkittävät tutkimukset informaatioähkyn alle. Oikea-aikaisuus saavutetaan esimerkiksi viestimällä asioista silloin, kun ne ovat mediassa pinnalla. Vanhaakin tutkimusta voidaan nostaa esiin tutkimuksen teemojen tullessa ajankohtaisiksi.

Julkaisujen pitkäaikaissäilytyksellä ja löydettävyydellä on arvoa erityisesti asiantuntijoille ja journalisteille. Molemmat käyttäjäryhmät ovat erittäin kiireisiä, jolloin julkaisun nopea löytyminen korostuu myös alustavien havaintojeni perusteella. Löytyminen varmistetaan rikkaalla metadatatalla, joka sisältää julkaisun perustietojen, kuten otsikon ja tekijöiden lisäksi laadukkaat asiasanat, jotka kertovat nopeasti, mihin aiheeseen julkaisu liittyy. Asiasanat auttavat lisäksi kehittyneessä tiedonhaussa tiedonhakujärjestelmistä.

Julkaisuihin liittyvät erilaiset oheistietotuotteet, kuten tiivit, blogikirjoitukset, uutiskirjeet, kuvat, infograafit, kalvosarjat, tietopaketit, podcastit ja

videot tehostavat viestintää ja tiedon leviämistä. Tiedonkäyttäjillä on hyvin erilaisia kompetensseja hakea, vastaanottaa ja omaksua tietoa. Tämän lisäksi erilaiset tilannetekijät, kuten aikapaine, vaikuttavat tahtoon ja kykyyn hakea, vastaanottaa ja omaksua tietoa. Tämän vuoksi ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa tapaa levittää tieteellistä tietoa.

Kaiken kaikkiaan pro gradu -työni tulee auttamaan SYKEä julkaisusarjatoiminnan kehittämisessä. Lisäksi tulokseni valottavat laajemmin kotimaisen tiedejulkaisemisen kenttää ja antavat tietoa tieteellisen tiedon vaikuttavuudesta ja mahdollisuuksista parantaa tätä vaikuttavuutta.

Lähteet

Raento, P. (2021). Tieteen julkaiseminen omalla kielellä edistää kansainvälistymistä ja demokratiaa. Noudettu osoitteesta <https://vastuullinentiede.fi/fi/ajankohtaista/tieteen-julkaiseminen-omalla-kielella-edistaa-kansainvalistymista-ja-demokratiaa>